

MAKEDONYA İSİM SORUNUNUN BÖLGE VE DÜNYA POLİTİKASINA ETKİSİ

Seçkin ARPALIER*

ÖZ

Balkanların merkezinde bulunan Makedonya tarihte birçok millete ve medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bundan dolayı komşuları Makedonya Bölgesi hakkında çeşitli iddialarda bulunmaktadır. Makedonya Cumhuriyeti'nin eski Yugoslavya'dan ayrılarak bağımsızlığını ilan etmesinden itibaren geçen 27 yılda komşularıyla farklı düzeylerde sürekli sorunlar yaşadığı görülmektedir. Bu sorunlar arasında temeli tarihsel iddialara dayandırılan Yunanistan ile Makedonya arasındaki isim sorunu ön plana çıkmaktadır. Sorun bağlamında Yunanistan, Makedonya'nın Avrupa Birliği (AB) ve Kuzey Atlantik Örgütü (NATO) üyelik süreçlerini engelleyen bir dış politika izlemiştir. Batı dünyası ise bu sorununun Makedonya'yı ABD ve AB'den uzaklaştırıp Çin, Rusya ve Türkiye gibi aktörlere yakınlaştırmasından endişe duymaktadır. Bu yüzden 2018 yılı ABD ve AB öncülüğünde Prespa Anlaşması bağlamında Yunanistan ve Makedonya açısından müzakere ve anlaşma yılı olmuştur. Çalışmada isim sorununun tarihsel kökeninden yola çıkarak bu sorunun günümüzde bölgesel ve küresel politikaya ne denli etki ettiği analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Makedonya, Yunanistan, Prespa Anlaşması, NATO, AB.

* Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi, seckin.arpalier@gmail.com

THE EFFECT OF MACEDONIA NAME ISSUE ON REGIONAL AND WORLD POLITICS

ABSTRACT

Situated in the center of the Balkans, Macedonia has served as home to many nations and civilizations throughout history. Therefore, neighbours tend to make various claims about the Macedonian Region. Since the Republic of Macedonia declared its independence from Yugoslavia, in the past 27 years, it has been seen that it has experienced constant problems at different levels with its neighbours. The most important issue among all these problems is the one between Greece and Macedonia about the country's name, and it is based on historical claims. In the context of this problem, Greece pursued a foreign policy that hampered Macedonia's European Union (EU) and North Atlantic Treaty Organization (NATO) membership processes. As for the Western World, it is concerned that this issue will draw away Macedonia from EU and the USA, while it will get closer relations with actors such as China, Russia and Turkey. For this reason, under the leadership of the US and EU and along with Prespa Agreement, 2018 has been the year of negotiations and agreement between Greece and Macedonia. Based on the historical origin of the name issue, this study examines the impact of regional and global politics.

Key Words: Macedonia, Greece, Prespa Agreement, NATO, EU.

GİRİŞ¹

Balkan Yarımadası'nın merkezinde küçük bir ülke olan Makedonya, gerek çok etnikli kozmopolit yapısıyla gerekse haiz olduğu sorunlarla bir nevi Balkanlar'ın özeti olarak anılmaktadır. 6 cumhuriyet 2 özerk bölgeden oluşan eski Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin (YSFC) en hassas Cumhuriyetlerinden biri olan Makedonya Cumhuriyeti diğer üyeler Bosna-Hersek, Kosova, Hırvatistan'a nazaran eski YSFC bünyesinden en sorunsuz ayrılan devletler arasında bulunmaktadır.

Makedonya'da 8 Eylül 1991 tarihinde yapılan referandum sonucu yüksek oranla evet çıkmıştır. Bu netice doğrultusunda Makedonya Parlamentosu da 17 Eylül 1991 tarihinde aldığı kararla "Makedonya Cumhuriyeti" adıyla yeni bir devletin kurulduğunu ilan etmiştir. Lakin ayrılma sürecinin sorunsuz olduğu Makedonya'da tanınma süreci aynı şekilde gerçekleşmemiştir. Makedonya'nın komşularından Yunanistan ile isim, Bulgaristan ile dil, Sırbistan ile sınır ve etnik köken, Arnavutluk ile Makedonya'daki Arnavutların hakları ve talepleri konusunda anlaşmazlıklar bulunmaktadır. Genel ve soyut bu sebeplerden dolayı Makedonya Cumhuriyeti komşuları tarafından hemen tanınmamıştır.

İlerleyen dönemlerde ise Makedonya Cumhuriyeti kendisini tanımayan komşularının birçoğu ile diplomatik görüşmeler yaparak ilişkilerini geliştirmeye çalışmıştır. Lakin güney komşusu olan Yunanistan, Makedonya Cumhuriyeti'nin anayasal ismini, anayasasını ve bayrağını tanımamıştır. İki devlet arasındaki sorunun kökeni ise M.Ö. 4. yüzyıla kadar dayandırılmaktadır. Bu da sorunun çözümünü engellemektedir.

Sorun her ne kadar kendi içinde bölgesel nitelikte görülse de Balkanlar'ın tarih boyunca büyük siyasi iradeler tarafından hâkimiyet mücadelesi alanı olması sorunu da küresel boyuta taşımıştır. Batı, bölgenin Çin, Rusya ve Türkiye'nin etkisi altına girmesini engellemek için Balkanları Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ve Avrupa Birliği (AB) şemsiyesi altına alma gayreti içerisinde. Fakat AB ve

¹ Çalışma 21 Aralık 2018 tarihinden sonraki gelişmeleri kapsamamaktadır.

NATO üyesi olan Yunanistan'ın Makedonya ile yaşadığı isim sorunu sebebiyle Yunanistan Makedonya'nın AB ve NATO üyelik süreçlerini engelleyen aktör olarak öne çıkmaktadır. Batı ise bu sorunun çözümsüzlüğünün Makedonya'yı Batı'dan uzaklaştırmasından ve bölge dışı diğer büyük aktörlere yakınlaştırmasından çekinmektedir. Bu yüzden Batılı devletlerin de yönlendirmesiyle 2018 yılı Yunanistan ve Makedonya açısından müzakere ve anlaşma yılı olmuştur.

Makalenin içeriğinde Makedonya Cumhuriyeti hakkında retrospektif çerçevede sorunun kökeni incelenecek ve Makedonya Bölgesi hakkında genel bilgiler verilecektir. Akabinde Makedonya'nın bağımsızlığı sonrası yaşanan isim sorunu ve tanınma süreci irdelenecektir. Bu bağlamda Makedonya isim sorununda kırılma anı olarak kabul edilen Prespa Anlaşması ve 2018 yılında yaşanan gelişmeler ele alınacaktır. Çalışmanın temel amacı ise isim sorununun tarihsel kökeninden yola çıkarak bu sorunun günümüzde bölgesel ve küresel politikaya ne denli etki ettiği analiz edilmektedir.

278

İİBF Dergi
38/1
Haziran
June
2019

1. TARİHSEL BAĞLAMDA MAKEDONYA BÖLGESİ

Makedonya tabiri köken olarak eski Yunanca bir kelime olan "μακεδνός" (Makednos) ifadesine dayanmaktadır. İfade anlam bakımından "uzun boylu kişi" manasına gelmektedir. ("Greek Word Study Tool", 2018) Tarihsel bir coğrafyanın adı olan Makedonya Bölgesi 67.100 km² büyüklüğünde olup üç ana bölümden² oluşmaktadır: Vardar Makedonya'sı ve çevresi (günümüz Makedonya Cumhuriyeti), Pirin Makedonya'sı (Yukarı Cuma/Blagoevgrad - Batı Bulgaristan) ve Ege Makedonyası (Yunanistan'ın kuzeydoğusunda bulunan Makedonya Bölgesi) (Danforth, 1998)

Günümüzdeki Makedonya Cumhuriyeti'nin coğrafi sınırları tarihsel olarak M.Ö. 13. yüzyılda antik bir krallık olan Paeonia Krallığı içinde yer almıştır. Paeonia Krallığı o dönem Makedonya Krallığı'nın kuzeyinde bulunmaktadır. (Strabo, 1903) Paeonia Krallığı'nda yaşayan halkın çoğunluğunun Traklara veya Trak-İlir karışımı bir

² Az bilinmekle birlikte tarihsel anlamda Makedonya Bölgesi'nin çok cüzi miktarda da olsa topraklarının bir kısmı günümüzde Arnavutluk (Mala Prespa ve Golo Bardo Bölgeleri), Kosova (Gora Bölgesi) ve Sırbistan (Prohor Pchinski Bölgesi) tarafından idare edilmektedir.

topluluğa mensup olduğu iddia edilmektedir. Kuzeyinde yaşayan Dardania Bölgesi'nde (Günümüz Kosova sınırları) Arnavutların kökeni olarak kabul edilen İlirler (Sipahioğlu, 2009: 39) güneyinde ise Yunanların Molosya kolundan gelen halklar yaşamıştır. (Evans, 2007: 5)

M.Ö. 6. yüzyılda Perslerin 1. Darius (Büyük Darius) önderliğinde Avrupa'da ilerleyişiyle birlikte Makedonya toprakları işgal edilmiştir. Persler bölgeye ikinci saldırılarında başarısız oldukları için daha önceden işgal ettikleri toprakları terk etmek zorunda kalmışlardır. (Bakker, 2018)

Makedonya tarihinin en büyük kırılma anlarından biri ise Makedonya Kralı II. Filip (Philippos) ve sonrasındaki dönemde yaşanan gelişmeler olmuştur. II. Filip, Argead Hanedanı'nın soyundan gelmektedir. Argead Hanedanı tarafından tarihte sembol olarak "Vergina Güneşi"³ kullanılmıştır. (Cosmopoulos, 1992: 30) Makedonya ile Yunanistan arasında yaşanan sorunun temeli ise bu döneme ve dönemde kullanılan sembole⁴ dayandırılmaktadır. Zira her iki taraf da sembolün kendisine ait olduğunu iddia etmektedir.

Daha geniş bir biçimde belirtirsek II. Filip Dönemi'nde Yukarı Makedonya ve Paeonia'nın güneyi (Deuriopus Bölgesi) Makedonya Krallığı'na katılmış, Scupi⁵ şehri ise Dardania Krallığı'nda kalmıştır. Kazandığı savaşlar ve topraklarla büyük güç elde eden II. Filip bölgede hegemon güç olarak Helenler tarafından da kabul edilmiştir. II. Filip liderliğinde siyasi ve askeri yönden birlik olan Korinthos Birliği⁶ [Helen (Yunan) Birliği] kurulmuştur. Burada II. Filip'in sadece askeri bir başarı değil diplomatik zafer de kazandığı gözlemlenmektedir. Ancak Batı Anadolu'daki Pers egemenliğini

³ Yunanca "Ἡλιος της Βεργίνας" olarak ifade edilen Vergina Güneşi ayrıca; Vergina Yıldızı, Makedonya Yıldızı, Makedon Güneşi ve Argead Yıldızı olarak da bilinmektedir.

⁴ Vergina Güneşi'nin izleri Yunanistan'ın Makedonya Bölgesi'ndeki Vergina Kasabası'nda bulunmasından dolayı ismini bulunduğu yerleşim yerinden almıştır.

⁵ Günümüzde Makedonya Cumhuriyeti'nin başkenti olan Üsküp'ün Latince adıdır.

⁶ Sparta Korinthos Birliği'nin dışında bırakılmıştır.

kırmak için bu birliği kullanmaya hazırlanan II. Filip uğradığı bir suikast sonrası öldürülmüştür. (Tekin, 2011: 57-58) II. Filip'in hedeflerine hatta daha ötesine ise oğlu Büyük İskender ulaşacaktır.

II. Filip'in suikastı sonrası M.Ö. 336 yılında Büyük İskender⁷ (III. Alexandros) Makedonyalı komutanlar tarafından kral ilan edilmiştir. Genç yaşta ünlü Helen filozof Aristoteles'ten felsefe, tıp ve bilim dersleriyle iyi bir eğitim alan Büyük İskender komutan olarak da tarihe damgasını vurmuştur. Zira babasının sağlığında hedeflerinin ötesine ulaşarak Anadolu, Mezopotamya, Mısır, Pers ve Hindistan medeniyetlerini ele geçirerek tarihin en önemli imparatorluklarından birini kurmuştur. (Alexander the Great Alexander of Macedon Biography, 2018) Bıraktığı büyük mirasa gerek Makedonlar gerek Yunanlar günümüzde sahip⁸ çıkmaktadır.

Büyük İskender gibi sonrasında Makedonya İmparatorluğu'nun da ömrü kısa olmuş, komutanlarca bölünerek parçalanmıştır. M.Ö. 146 yılında ise Roma hâkimiyetinde bir Makedonya Eyaleti kurulmuştur. Roma İmparatorluğu Makedonya Bölgesi'ni önemli bir ticaret yolu olarak kullanmıştır. M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun bölünmesi sonucundaysa Makedonya Bizans İmparatorluğu (Doğu Roma) kısmında kalmıştır. (Evans, 2007: 9).

Bölgede yaşanan güç boşluğu ile 6. yüzyılda Slavlar bu bölgeye yerleşmiştir. 9. ve 10. yüzyıllarda bölge Bulgar hâkimiyetine girerken Çar I. Boris Dönemi'nde Slavlar Hristiyanlığı kabul etmiştir. Bizans İmparatorluğu 1014 yılında bölgede Bulgarlar'ın hâkimiyetine son vererek bölge yönetimini tekrardan restore etmiştir. Bizans İmparatorluğu'nun zayıflamasıyla birlikte ise bölgede Katolikler ve Ortodokslar arasında güç mücadelesi yaşanmış ve topraklar sürekli el değiştirmiştir. Aynı süreçte Stefan Nemanja yönetiminde Sırp güç kazanarak Ortaçağ Sırp Krallığı kurmuş ve Makedonya'ya hâkim olmuştur. Stefan Dušan'ın 1331 yılında tahta geçmesiyle birlikte Sırp Krallığı dönem olarak altın çağını yaşamıştır. Bizans İmparatorluğu'na karşı düzenlediği saldırılarda başarılı olarak birçok

⁷ III. Alexander, İskender Rumi, İskender Yunani ve Makedonyalı İskender olarak da ifade edilmektedir.

⁸ Arnavutlar da Büyük İskender'in İilir kökenli olduğunu iddia ederek kendisine sahip çıkmaktadır.

Arnavut, Makedon ve Yunan topraklarını kendi krallığına katan Stefan Dušan “çar” unvanını almıştır. Ayrıca topraklarını genişletmesinin ardından Üsküp şehrini başkent ilan etmiş, birçok düzenleyici kanun ve ceza kanunlarını yürürlüğe koyarak bölgedeki sosyal yapıyı değiştirmiştir. Çar Dušan’ın ölümüyle birlikte Krallık’ta gerileme dönemi başlamıştır. (Fine, 1987: 49-59)

1371 yılında gerçekleşen Çirmen Savaşı’yla birlikte Osmanlı İmparatorluğu bölgeye müdahil olmuştur. 14. yüzyılın ikinci yarısından 15. yüzyılın ilk yarısına kadar gerçekleşen fetihlerle birlikte bölge 5 asır boyunca Osmanlı hâkimiyetinde kalmıştır. (Nureski, 2016: 353) Osmanlı hâkimiyetinde Makedonya siyasi, askeri, dini, ekonomik, kültürel, toplumsal, demografik, sanatsal, mimari, devlet geleneği ve devlet kurumları gibi birçok yönden doğrudan etkilenmiştir. Osmanlı egemenliği boyunca Makedonya ismi idari sistem açısından tercih edilmemiş ve ilk olarak “Rumeli Eyaleti” şeklinde bölge tanımlanmıştır. Tanzimat Dönemi sonrasında 1864 yılında çıkarılan Vilayet Nizamnamesi ile eyaletlerde sınır ve idari birimlerinde değişiklikler yapılarak Vilayet Sistemi’ne geçilmiştir. Bu kapsamda bölge Manastır (Bitola), Selanik ve Kosova vilayetlerini kapsayacak biçimde Vilayet-i Selase olarak tanımlanmıştır. (Kartal, 2014: 1)

Yaşanan tarihsel gelişmeler sonrası Makedonya etnik denge bakımından bir nevi Balkanların minyatürü haline gelmiştir. Bu sebepten dolayı Osmanlı İmparatorluğu sonrası Balkan Savaşları’yla Makedonya kendisine komşu olan diğer devletlerce⁹ (Sırbistan, Yunanistan ve Bulgaristan) ele geçirilmek istenen hedef bölge olarak ön plana çıkmıştır. Balkan Savaşları neticesinde Ege Makedonyası Yunanistan’ın eline geçerken, Pirin Makedonyası’na Bulgaristan egemen olmuştur. Günümüz Makedonya Cumhuriyeti’ni kapsayan Vardar Makedonyası’nda ise Sırp hâkimiyeti belirlemiştir. (Banac, 1984: 317)

Vardar Makedonyası’nın 6 cumhuriyet ve 2 özerk bölgeden oluşan Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti (YSFC) sistemi içerisinde “Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti” olarak tanımlanmıştır.

⁹ Arnavutlar ise daha çok tarihsel ve demografik söylemlerle bölgeden hak iddia etmiştir.

Dolayısıyla hem teoride ve hem pratikte Yugoslavya'daki diğer 5 cumhuriyetin ve 2 özerk bölgenin Makedonya ismiyle herhangi bir sorun yaşamadığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple isim sorununun Yugoslavya'nın parçalanma sürecinde Makedonya'nın 1991'de bağımsızlığını Makedonya Cumhuriyeti şeklinde ilan etmesiyle gündeme geldiği ileri sürülebilir.

2. MAKEDONYA'NIN BAĞIMSIZLIĞI SONRASI YAŞANAN İSİM SORUNU ve TANINMA SÜRECİ

282

İİBF Dergi
38/1
Haziran
June
2019

Yugoslavya'nın parçalanması sürecinde federasyondan diğer üyelere (Hırvatistan, Bosna-Hersek, Kosova) nazaran sorunsuz bir şekilde 8 Eylül 1991 tarihinde bağımsızlığını ilan ederek ayrılan Makedonya Cumhuriyeti, bağımsızlık sonrası farklı sorunlarla karşılaşmıştır. Bu sorunların ise yukarıda belirtildiği üzere daha çok komşularıyla yaşadığı gözlemlenmiştir.

Daha geniş bir biçimde belirtirsek Bulgaristan her ne kadar Makedonya'yı anayasal adıyla tanıyan ilk devletlerden biri olsa da Makedonları ayrı bir ulus ve Makedonca'yı ayrı bir dil olarak tanımamaktadır. Zira Bulgarlara göre Makedonların gerçekte Bulgar, Makedonca'nın ise Bulgarca'nın eski bir diyalektiği olduğu görüşü hâkimdir. Bu yüzden Bulgaristan'da yaşayan Makedon azınlık da hükümet tarafından azınlık olarak kabul edilmemektedir. Makedonya'nın antlaşma metinlerinde her iki dili kullanılmasını istemesi, Bulgaristan'ın ise Makedonca'yı tanımaması sebebiyle buna yanaşmaması iki devlet arasında bir antlaşma imzalanmasını engellemektedir. (Durmaz, 2015: 62-63)

Arnavutlar ve Müslümanlar (Türkler, Boşnaklar ve Torbeşler) ise "Makedonya Makedonyalılarındır" politikasından rahatsızlık duymaktadır. Makedonya'da nüfusun % 25'inden fazlasının Arnavut, %4'ünün Türk olmasıyla birlikte ülkede her üç kişiden birinin Müslüman olması ve Makedonya'nın Ortodoks Makedon politikaları ağırlıklı yönetim benimsemesi azınlığı rahatsız etmektedir. (The World Factbook Book, Europe, Macedonia, 2018) Bu yüzden Arnavutluk ve Kosova Makedonya'daki Arnavutların hakları ve talepleri konusunda Makedon hükümetini eleştirmektedir. Ayrıca Arnavutlar tarihsel ve demografik manada Makedonya'nın batısının Arnavut toprağı olduğunu iddia etmektedir.

Sırlar da Bulgarlar gibi Makedonları ayrı bir ulus olarak kabul etmemektedir. Tarihsel bağlamda Makedonya'yı Güney Sırbistan etnik bağlamda ise Makedonları güneyde yaşayan Sırlar olarak nitelendirmektedir.¹⁰ Yugoslavya'nın parçalanması sırasında Slobodan Milošević Makedonya'nın bağımsızlığını engellemek için gizli diplomatik görüşmelerde Yunanistan ile çıkar paylaşımları yapması basına da yansımıştır. Siyasi açıdan bu konuda başarısız olan Sırlar bu sefer din konusunda Makedonya'ya muhalif bir tavır sergilemiştir. Başta Sırp Ortodoks Kilisesi ve Yunan Ortodoks Kilisesi olmak üzere birçok Ortodoks Kilisesi, Makedon Kilisesi'ni tanımayı reddetmektedir. (Durmaz, 2015: 63)

Her ne kadar Makedonya'nın sınır komşularıyla ciddi sorunları olsa da zamanla bölgedeki tüm aktörlerle diplomatik görüşmeler yaparak belirli bir yol kat etmiştir. Bu süreç sonucunda Balkanlar'da bir devlet haricinde tüm devletler zamanla Makedonya'yı anayasal ismiyle¹¹ tanımıştır. Makedonya isim sorununun temel aktörü olan Yunanistan ise Makedonya'yı anayasal ismiyle tanımayan tek Balkan ülkesidir.

Yunanistan Üsküp merkezli kurulan bu yeni cumhuriyetin Makedonya adıyla bütün Makedonya coğrafyasını temsil edemeyeceğini ileri sürmüş ve bu adıyla kendi varlığına ciddi bir tehdit olduğunu savunmuştur. Bu durum Yunanistan'ın Makedonya ile ilişkilerini çözümsüzlüğe iten temel unsur olarak öne çıkmıştır. Yunanistan, Makedonya Cumhuriyeti -Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti / Former Yugoslav Republic of Macedonia (FYROM)¹² ile adıyla diplomatik ilişki kurarken, devletin ulusal kimliğini ve bayrağında bulunan Vergina Güneşi sembolünü reddetmiştir. Yunanistan Makedonya politikasında ekonomik, siyasi ve askeri psikolojik olmak üzere 3 baskı yöntemi kullanmıştır. Ekonomik baskı yöntemi olarak Yunanistan, 1995¹³ yılına kadar Makedonya'ya

¹⁰ Aynı nitelendirmeyi Arnavutlar da yapmaktadır.

¹¹ Türkiye, Makedonya Cumhuriyeti'ni anayasal ismiyle tanıyan ilk devlettir.

¹² Makedonya ancak bu isimle 8 Nisan 1993 tarihinde Birleşmiş Milletlere üye olabilmıştır.

¹³ ABD arabuluculuğuyla birlikte, Makedonya Yunanistan ile diplomatik ilişkileri sağlayabilmek için 13 Eylül 1995 tarihinde New York'ta

ambargo uygulamış ve ekonomik açıdan güç duruma düşürmeye çalışmıştır. Yunanistan isim sorunu meselesini öncelikli dış politika konuları arasına aldığı görülmüştür. 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren ise Yunanistan Makedonya'ya ambargo uygulayarak izole etmek yerine bölgesel denklemede ekonomik açıdan nüfuz alanı içine alma stratejisi izlemiştir. (Marolov, 2013: 28-29)

Balkanlar'da 1990'lı yıllarda yaşanan savaşlar ve krizlerse bölgeyi ekonomik ve siyasi manada olumsuz etkilemiştir. 2000'li yıllarla birlikte yeni Balkan devletleri dış politika ajandalarını Avro-Atlantik örgütlere üye olma hedefiyle tasarlamıştır. Bu bağlamda NATO ve AB gibi örgütlere üye olmak isteyen Makedonya isim sorunu meselesinden dolayı sürekli bir şekilde Yunanistan vetosu ile karşılaşmıştır. Siyasi baskı yöntemi olarak Yunanistan gerek bölgesel gerek küresel politikayı lobi¹⁴ faaliyetleriyle Makedonya isim sorunu konusunda yönlendirerek birçok alanda Makedonya'ya zorluk çıkarmıştır.

Yunanistan Makedonya'ya gözdağı vermek ve baskı kurmak amacıyla üçüncü yöntem olarak askeri-psikolojik baskıyı kullanmıştır. Bu kapsamda kendi askeri üstünlüğünü Makedonya'ya kabul ettirmek için Yunan Ordusu Makedonya sınırında sürekli askeri tatbikatlar gerçekleştirip savaş uçaklarıyla Makedon hava sahasını ihlal ederek taciz etmiştir. Bu konuda en ciddi gelişmelerden biri de 2010 yılında Yunanistan'ın bağımsızlık gününde Yunan askerleri tarafından gerçekleştirilen onur yürüyüşü sırasında bağırarak "*Bunlara Üsküplü (Makedon) derler, Bunlara Arnavut derler, elbiselerimizi onların derileriyle dikeceğiz.*", "*Ayasofya, Ayasofya, İstanbul'a bir akşam girelim tanklarla*" ("*Greek soldiers chant anti-Turkish-Albanian slogans at military parade*", 2010) şeklinde Makedon, Arnavut ve Türk karşıtı ırkçı söylemlerin kullanılmasıdır. Yunanistan her ne kadar Makedonya ile sıcak bir çatışma içine girmese de askeri-psikolojik baskı yöntemini kullandığı aşikârdır. (Marolov, 2013: 29)

imzaladığı Geçici Anlaşma (Interim Agreement) sonrasında, ulusal bayrağını değiştirerek bazı maddeleri kaldırmıştır. (Demir, 2010)

¹⁴ Yunan lobisi özellikle ABD ve Avustralya'da güçlü bir lobicilik faaliyetine haizdir. Makedonya isim sorununu bu alanlarda kullanmaktan sakınmamıştır. (Marolov, 2013: 28)

Makedonya bağımsızlığı sonrası geçen bu zorlu süreç esnasında Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi'nin daimi beş üyesinden dördü [Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Birleşik Krallık, Rusya Federasyonu (RF) ve Çin] ve diğer 130'a aşkın BM üyesi devlet (Türkiye, Bulgaristan, Sırbistan...) Makedonya'yı anayasal ismiyle (Makedonya Cumhuriyeti) olarak tanımaktadır. ("Which countries have recognized Macedonia under its constitutional name?", 2018) Uluslararası sistemde yer alan pek çok devletin kendisini tanımasının ardından Makedonya, 2008-2017 yılları arasında Yunanistan'la birlikte diplomatik görüşmeler gerçekleştirirse de herhangi bir nihai sonuca ulaşamamıştır.

3. PRESPA ANLAŞMASI ve 2018 YILINDA YAŞANAN GELİŞMELER

11 Aralık 2016 tarihinde yapılan seçimlerden sonra Makedonya'da Zoran Zaev Başbakanlık görevine gelmiştir. Zaev iktidara gelmesiyle birlikte mesaisini daha çok Avrupa-Atlantik örgütlerine entegre olmaya, komşularıyla sorunları çözmeye ve iyi ilişkiler kurmaya harcamıştır. Hatta bu kapsamda ilk olarak 2017 yılının Ağustos ayında Makedonya ile Bulgaristan arasında işbirliği ve iyi komşuluk alanlarını kapsayan anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmayı iki taraf da "tarihi anlaşma" olarak nitelendirmiştir. Anlaşma, Bulgaristan'ın Makedonya'yı Avrupa-Atlantik örgütlerine entegrasyon sürecinin desteklenmesi, iki devlet arasında iş birliği, ulaşım, iletişim, gümrük, bölgesel altyapı, sınır ötesi projeler ve iki devlet vatandaşlarının arasındaki ilişkiyi arttırmaya yönelik çalışmaları içermektedir. (Emin, 2017) Makedonya'nın bağımsızlığından beri varoluşsal anlamda Bulgaristan ile anlaşmazlıklar yaşadıktan sonra AB dönem başkanı olan Bulgaristan ile dostluk anlaşması imzalaması Makedonya dış politikasının bağımsızlık sonrası kat ettiği mesafeyi göstermesi açısından bizzat çok önemlidir.

Makedonya'nın dış politika serüveninde kırılma anı ise 2018 yılındaki gelişmelerle gerçekleşmiştir. Zira Avrupa-Atlantik örgütlerine entegrasyon sürecindeki en önemli engel olan Makedonya isim sorununda en önemli gelişmeler bu yıl içerisinde yaşanmıştır. 24 Ocak 2018 tarihinde Makedonya Başbakanı Zoran Zaev ve Yunanistan Başbakanı Aleksis Çipras Davos'ta bir araya gelerek Makedonya'nın isim sorunuyla ilgili 2018 yılının tarihi bir fırsat olacağını

belirtmişlerdir. Görüşmelere ilişkin Avrupa Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Üyesi Johannes Hann gelişmeleri "güzel haber" olarak nitelendirmiştir. ("Greek PM Tsipras Meets With FYROM PM Zaev in Davos", 2018) 24 Ocak 2018 tarihinden itibaren konunun çözümüne ilişkin taraflar arasında diplomatik müzakereler sürdürülürken, diğer taraftan da iki devletin konuya ilişkin kamuoylarını hazırlamaya yönelik çalışmalar da başlatılmıştır. Fakat Yunanistan'da yüz binlerce kişinin katılımıyla Atina'da ve Selanik'te yapılan kitlesel gösteriler toplumların henüz bu konuda hazır olmadığını ortaya koymuştur. ("Atina'da "Makedonya" protestosuna yüz binler katıldı", 2018; "Thousands protest in Thessaloniki against "Macedonia" name talks", 2018)

Yaşanan olumsuzluklara rağmen Makedonya ve Yunanistan isim sorununun çözümüne ilişkin somut bir netice almak için diplomatik müzakereleri devam ettirmiş ve Haziran 2018'de nihai bir metin üzerinde uzlaşmaya varılmıştır. Makedonya bağımsızlığından itibaren 27 yıldır devam eden Makedonya isim sorununun çözümüne ilişkin taraflar arasında 17 Haziran 2018 tarihinde Prespa Anlaşması ("The full transcript of the Greece-FYROM deal", 2018) imzalanmıştır. Anlaşma Makedonya ve Yunanistan sınırları arasında bulunan Psarades köyünün Prespa Gölü kıyısında imzalanmasından dolayı bu isimle anılmaktadır. Bu tarihi törende Prespa Anlaşması'nı Makedonya Dışişleri Bakanı Nikola Dimitrov ve Yunanistan Dışişleri Bakanı Nikos Kocias imzalamıştır. Törende Makedon ve Yunan bakanların yanı sıra, Makedonya Başbakanı Zoran Zaev, Yunanistan Başbakanı Aleksis Çipras, Avrupa Birliği Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini, Avrupa Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Üyesi Johannes Hahn ve BM Özel Temsilcisi Matthew Nimetz katılmıştır. ("Büyük Prespa Barışı", 2018)

Prespa Anlaşması ana hatlarıyla Makedonya Cumhuriyeti'nin adının "Kuzey Makedonya Cumhuriyeti" olarak değiştirilmesini, Anlaşma'nın Makedonya'da referanduma sunulup kabul edilmesinin ardından mecliste onaylanmasını (2/3 çoğunluk veya 120'de 80 milletvekili) ve bu süreç olumlu bir şekilde tamamlanınca aynı şekilde Yunanistan tarafından da onaylanmasını içermektedir. ("The full transcript of the Greece-FYROM deal", 2018)

Nitekim anlaşma sonrası referandum sürecinin başlamasıyla Makedonya kamuoyu Prespa Anlaşması'yla ilgili ikiye bölünmüştür. Anlaşmayı imzalayan iktidardaki Makedonya Sosyal Demokrat Birliği / Socijaldemokratski Sojuz na Makedonija (SDSM) ile Arnavut siyasi partileri referandumda anlaşmanın kabul edilmesinden yana tutum belirtirken, merkez sağ ve milliyetçi çizgide olan İç Makedon Devrimci Örgütü - Makedonya Ulusal Birliği İçin Demokratik Parti / Vnatrešna Makedonska Revolucionerna Organizacija - Demokratska Partija za Makedonsko Nacionalno Edinstvo (VMRO-DPMNE) ise referanduma katılmayarak boykot edeceklerini açıklayarak aleyhte bir politika izlemiştir. Bununla birlikte Makedonya Cumhurbaşkanı Gjorge İvanov ise Yunanistan ile yapılan Anlaşma'nın ve referandumun muhalifi olmuş ve onaylamayacağını duyurmuştur. (Özlem, 2018: 213) Anlaşmada Makedonya'nın egemenliğini zedeleyecek maddelerin bulunması Makedonları rahatsız etmiştir. Bir devletin başka bir devletin müdahalesiyle adını değiştirmesine karşılık AB ve NATO üyelik sürecinde vetosunu kaldırma pazarlığı uluslararası toplumu da rahatsız etmiştir. (Çiftçi, 2018)

30 Eylül 2018 tarihinden yapılan Makedonya'daki isim değişikliği referandumunda halka: "Makedonya ile Yunanistan arasında yapılan anlaşmayı kabul ederek ülkemizin (Makedonya'nın) AB ve NATO üyeliğini destekliyor musunuz?" (Dillioğlu, 2018) şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Soruda da görüldüğü üzere referandum halkı belli bir hedefe yönlendirme niteliğinde sunulmuş olup isim meselesinin çözümüne bağlı olarak Makedonya'nın Yunanistan'ın vetosuyla karşılaştığı NATO ve AB gibi Avrupa-Atlantik örgütlere üye olabileceğini içermiştir. Her ne kadar isim meselesinin çözümüyle birlikte NATO üyeliğinin gerçekleşebileceği öngörülse de AB'ye üyelik durumunda aynı iyimser tabloyu sunmak mümkün değildir. Zira Makedonya, henüz AB ile müzakerelere başlayabilen bir aktör olmayıp ancak isim meselesinin çözümü sonrası AB'nin Batı Balkanlar genişlemesine yönelik politikasında yer alabilecek bir aday haline gelecektir. Bu durum da AB'nin genişleme politikasıyla doğrudan bağlantılıdır. AB Komisyonu Başkanı Jean Claude Juncker, Makedonya'nın da dâhil olduğu tüm Batı Balkan devletlerinin 2025 yılında olası üye olabileceklerine yönelik açıklaması sürecin hızlı bir şekilde gerçekleşmeyeceğini de göstermektedir. (Koleka, 2018)

30 Eylül 2018 tarihinde Makedonya halkının sadece %36,91'i referanduma katılım sağlamış olup referandumda %91.46 oranında

isim değişikliğine “evet” oyu, %5.65 oranında ise “hayır” oyu kullanılmıştır. Her ne kadar referandumda evet sonucu çıksa da katılımın düşük olması başarısız bir tablo yaratmıştır. İlk olarak isim değişikliğine karşı olan VMRO-DPMNE'nin boykot çağrısı görülmektedir. İkinci olarak ise 2002 yılından beri nüfus sayımı yapılmayan Makedonya'da nüfusun önemli bir bölümünün ekonomik sebeplerden dolayı göç ettiği gerçeği dikkate alınmamıştır. Ayrıca katılımın düşük olmasında referandumun Makedonya'nın egemenliğini zedeleyecek şekilde bir pazarlık ürünü olması ve süreç esnasında Üsküp'e NATO, AB ve ABD'den yapılan üst düzey ziyaretlerin halk nezdinde olumsuz karşılanması ve iradelerine yapılan bir baskı olarak algılanmasının etkili olduğu gözlemlenmektedir. (Abdula, 2018)

Referandum sonuçları açıklandıktan sonra hem SDSM hem de VMRO-DPMNE olmak üzere her iki taraf da başarılı olduklarını ilan etmişlerdir. Başbakan Zoran Zaev seçim sonuçlarına saygı gösterilmesini ve Meclis'ten geçirilmesini isterken, bunun olmaması halinde erken seçime gideceklerini açıklamıştır. VMRO-DPMNE ise başarısızlık vurgusunda bulunarak erken seçim çağrısı yapmıştır. Dolayısıyla Makedonya kamuoyundaki bölünmüşlük referandum sonrasında da devam etmiştir. Anlaşmanın diğer bir şartı olan referandum sonucunun olumlu çıkması halinde meclisteki 120 milletvekilinin 2/3 oranındaki 80 milletvekilinin de olumlu bir şekilde onaylaması gerekmiştir. SDSM ve Arnavut partileri başından beri Prespa Anlaşması'nı desteklemiştir. Fakat mecliste bu görüşü destekleyen 71 milletvekilinin bulunmasından dolayı birçok kişi meclis oylamasının 80'in altında kalmasını öngörmüştür. Ne var ki teoride öyle gözükse de pratikte beklenen sürpriz gerçekleşerek muhalefetten 9 kişi de olumlu oy kullanarak gerekli olan 80'e ulaşmıştır. (Kırbaki, 2018) Perde arkalarında yapılan pazarlıklarla istenilen sayıya ulaşılması ise Makedonya Parlamentosu'nun güvenilirliğinin sorgulanmasına sebep olmuştur.

Yunanistan tarafı ise referandum sonuçlarını başlangıçta olumlu karşılamıştır. Nitekim referandumdan kısa bir süre sonra Yunan Başbakanı Aleksis Çipras Makedon mevkidaşını arayarak Anlaşma'ya bağlı olduklarını iletmiştir. Diğer taraftan, isim sorununa ilişkin taraflar arasındaki görüşmeler sonrasında verilen coğrafi isimden ve Yunan halkının tepkisinden dolayı Makedonya Sorunu'nun Yunan Sorunu'na dönüşme riski ortaya çıkmıştır. Bunun ilk somut sonucu,

referandumdan kısa bir süre¹⁵ sonra Prespa Anlaşması'nı imzalayan Dışişleri Bakanı Nikos Kocias'ın istifası olmuştur. Hükümetin küçük ortağı durumunda bulunan Bağımsız Yunanlar / Anexartitoi Ellines (ANEL) Partisi'nden Savunma Bakanlığı yapan Panos Kammenos ile Kocias arasında Makedonya ile yapılan anlaşmaya dair sorunlar yaşanırken, Kocias Başbakan Çıpras'ın kendisini desteklememesi nedeniyle istifa ettiğini bildirmiştir. (Squires, 2018) Bununla birlikte ANEL Partisi Anlaşma'nın Radikal Sol Koalisyon / Synaspismós Rhizospastikís Aristerás (SYRIZA) tarafından Meclise sunulması halinde koalisyondan çekileceği yönün tehditlerde bulunmuştur. (Kolasa-Sikiaridi, 2018) Son yıllarda ekonomik krizler yüzünden Batı'ya daha çok bağımlı olan Yunanistan 27 yıldır sürdürdüğü politikadan Batı'nın yönlendirmesiyle vazgeçip Makedonya ile masaya oturması ise Yunan halkını ve dolayısıyla Makedonya Sorunu'nun Yunanistan iç siyasetinde olumsuz bir sonuç doğurması kuvvetle muhtemeldir.

4. MAKEDONYA İSİM SORUNU BAĞLAMINDA BÖLGESEL VE KÜRESEL AKTÖRLERİN POLİTİKALARI

Makedonya'daki isim değişikliğine ilişkin gelişmeler bölgesel ve küresel aktörler tarafından yakından takip edilmiştir. Öncelikle bölgesel anlamda Türkiye, Bulgaristan ve Sırbistan açısından Makedonya'nın isim değişikliği veya devletin Avrupa-Atlantik örgütlere üyelik hedefleri tehdit olarak algılanmamıştır. Bölgedeki aktörler için asıl tehdit Makedonya'nın Yunanistan'ın nüfuz alanına dönüşme yönelimi olmuştur. Buna rağmen her üç aktör de doğrudan referandum sürecine muhalefet etmemişlerdir. Bekle-gör politikasını takip ederek Makedonya halkının tercihini yapmasını beklemişlerdir.

Türkiye, Makedonya'yı anayasal ismiyle tanıyan ilk devlet olarak Makedonya'nın isim sorunu sürecine doğrudan tepki göstermese de farklı araçlarla aleyhte olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda, isim değişikliğine karşıtlığıyla bilinen Makedonya Cumhurbaşkanı Gjorge İvanov'un 20 Şubat 2018'deki Ankara temaslarında Makedonya'yı anayasal ismiyle tanıması ve desteklemesi nedeniyle Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a teşekkür etmiştir. Diğer

¹⁵ 17 Ekim 2018 tarihinde istifasını sunmuştur.

tarafından 11-12 Temmuz 2018 tarihli NATO Brüksel Zirvesi Bildirgesi'nde birçok NATO üyesi devlet Makedonya'yı anayasal ismiyle tanımasına rağmen özellikle sadece Türkiye'nin Makedonya'yı anayasal ismiyle tanıdığına dair dipnot düşülmesi de bu bağlamda bizlere Türkiye'nin duruşu hakkında ipucu vermektedir. ("Brussels Summit Declaration", 2018) Buna karşın Türkiye Makedonya'daki referandumla ilişkin doğrudan müdahalede bulunmamıştır. Türk soydaşların siyasi partileri olan Türk Demokratik Partisi (TDP), Türk Hareket Partisi (THP) ve Türk Milli Birlik Hareketi (TMBH) bu süreçte Türkiye tarafından yönlendirilmemiştir. Bu noktada Türkiye'nin etkisinde kalmadan TDP ve THP'nin SDSM ile aynı çatı altında olmalarından dolayı referandumda "evet" oyu verilmesini desteklediğini belirtmek gerekir. ("TDP ve THP "Evet" Mitinglerinde", 2018)

Bulgaristan ise Makedonya konusunda yukarıda da bahsettiğimiz gibi daha sert bir politika sergilemiştir. Zira tarihsel, etnik, dilsel bağlar ve son dönemde ikili ilişkileri nedeniyle Makedonya'ya ayrı bir önem veren Bulgaristan, bu devlet üzerindeki Yunanistan'ın nüfuzundan rahatsız olmuştur. Bulgaristan aynı zamanda Makedonya coğrafyasında Pirin Makedonyası Bölgesi nedeniyle toprak sahibi durumundadır. Bu bağlamda, mevcut Makedonya Cumhuriyeti'nin isminin "Kuzey Makedonya Cumhuriyeti" olarak formüle edilmesinden ve kendisinin Makedonya isim sorunu denklemi dışında bırakılmasından dolayı rahatsızlık duymuştur. (Lyubomirova, 2018) Yine de Sofya yönetimi özellikle referandum sürecinde meseleye doğrudan müdahil olmaktan kaçınmıştır. Önceki yıllara nazaran daha yumuşak bir politika benimsediği gözlemlenmektedir. Bunda özellikle 2018 yılının ilk yarısında Sofya yönetiminin AB Dönem Başkanı olmasının da etkisi bulunmaktadır.

Sırbistan ise eski Yugoslavya Dönemi bağlamında Makedonya'da ekseriyetle başat aktör olması nedeniyle Üsküp ile ilişkilerine önem vermiştir. İsim sorunu sürecinde referandumun kabul edilmesi halinde ülkenin Atina'nın nüfuz alanına girmesinden çekinmiştir. Fakat Sırbistan'ın da Makedonya gibi AB'ye üye olma isteği bulunmasından dolayı isim sorununda sert muhalif bir politika sergilememiştir.

Küresel aktörler bağlamında özellikle AB, ABD ve NATO'nun referandumda isim değişikliğinin kabul edilmesi yönünde

yönlendirici bir tutum izledikleri görülmektedir. İsim değişikliğinin AB ve ABD öncülüğünde gerçekleşmesindeki öncelikli amaç, coğrafi olarak Avrupa'da yer alan Balkanların siyasi ve ticari olarak da AB'ye entegre olmaları için bu bölgedeki sorunları çözmek olmuştur. Bunun sebepleri ise bazı devletlerin Türkiye ile ilişkilerinin iyi olması, bazı devletlerin RF güdümünde olması ve birçok kişi tarafından göz ardı edilen en önemli sebebi ise özellikle son zamanlarda Çin'in bölgeye olan eğimidir. Başta ABD olmak üzere AB ile birlikte Balkanların Türkiye, RF veya Çin etkisinde değil kendi nüfuz alanlarında olmasını istemektedir. Gerekli entegrasyon sürecindeki en önemli engellerden biri ise Makedonya'nın Yunanistan ile yaşadığı isim sorunu öne çıkmaktadır. Yunanistan'ın bazı örgütlere üyelik sürecinde veto etmesi, Makedonya'yı Avrupa'dan uzaklaştırırken Türkiye, RF ve Çin ile yakınlaşmaya ittiği düşüncesi özellikle ABD'yi rahatsız etmiştir. ABD ve AB bu tehlikeye karşı kendisine ekonomik anlamda bağımlı olan Yunanistan'ı yönlendirerek anlaşma yoluna gidilmesini sağlamıştır.

Çin'in yaklaşık son 20 yılda yaşadığı ekonomik büyümeyle birlikte süper güç olmaya yönelik yeni bir vizyon olarak dünyaya sunduğu "modern ipek yolu" olarak da bilinen "One Belt One Road" (Bir Kuşak, Bir Yol) projesi bulunmaktadır. (Bennet, 2017) Dünyanın en büyük ticaret ihracatçısı olan Çin hedefini tüm Avrasya'yı modern ipek yolu projesiyle bağlayıp AB'yi ABD'nin nüfuz alanından kopartıp, Avrupalı olarak görülmeyen Balkanlara nüfuz etmek şeklinde belirlemiştir. Çin'in Balkanlara etkisi güncel bir mesele olmamakla birlikte tarihsel anlamda Enver Hoxha Dönemi'nde özellikle 1961 ila 1978 yılları arasında Arnavutluk ile çok yakın ilişkileri olmuştur. (Arpalier, 2018: 50) Her ne kadar dünya siyasetinde modern ipek yolu projesinde anayollar (ana damarlar) dikkate alınsa da anayolları besleyen Çin'in belirlediği diğer yollar da (kılcal damarlar da) büyük önem arz etmektedir. Bu kılcal damarlar hakkındaki en önemli gelişme ise 2016 yılında Yunanistan'ın Pire Limanı'nın %51 hissesinin¹⁶ 280 milyon 500 bin Euro bedel karşılığında Çin'e satılmış olmasıdır. (Teker, 2016) Çin'in Pire Limanı'nı satın almasıyla birlikte Pire-Üsküp-Belgrad-Budapeşte otoyolu güzergâhında bir ticari yol planlamaktadır. Çin'in ekonomik

¹⁶ 2052 yılında hisselerin %66 seviyesine yükselmesine karar verilmiştir.

nüfuzu ile bölgeye hâkim olma emelleri ise şüphesiz ABD ve AB kanadını endişeye sevk etmiştir.

Çin'in Balkanlarda üretim, yatırım ve sermaye gücü de bulunmaktadır. RF'nin de bölgeye sağladığı enerji arzı ve tarih-etnik-dil bağlamından gelen Slavlığın hamisi rolü aşikârdır. Diğer taraftan ise Türkiye'nin son yıllarda Balkanlar'da sergilediği proaktif politikalar ile Balkan devletleriyle geliştirdiği ilişkiler, ekonomi ve yatırım politikalarının yanında tarih-kültür-din bağlamından gelen etkisi mevcuttur. Bu konjunktürde AB ve ABD nüfuzundan çıkma riskinin söz konusu olması Batı'yı tedirgin eden unsurlar olmuştur. Bu yüzden Makedonya ile Yunanistan arasında yaşanan bölgesel sorun küresel boyuta taşınmıştır.

292

İİBF Dergi
38/1
Haziran
June
2019

SONUÇ

Avrupa ve Asya arasında geçiş bölgesinde bulunan Makedonya görüldüğü gibi tarih boyunca birçok milletin ve medeniyetin etkisinde kalarak günümüze hepsinden birer parça taşınmıştır. Makedonya Bölgesi'nin bu denli çeşitli olması çevresindeki devletlerin (Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan, Arnavutluk) de bölgede çeşitli hak iddialarına sebebiyet vermektedir. Bu yüzden de Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ilan etmesinden itibaren geçen 27 yılda komşularıyla farklı düzeylerde sürekli sorunlar yaşadığı görülmektedir. Bu sorunlar arasında yaşadığı en önemli sorun ise belirttiğimiz tarihsel iddialara dayanan Yunanistan ile arasında bulunan Makedonya isim sorunudur. Yaşanan sorun bağlamında Yunanistan'ın dış politikası Makedonya'nın AB ve NATO üyelik süreçlerini engelleyen ve tanınma problemi oluşturan unsur olmuştur.

Batılı devletler ise isim sorununun çözümsüzlüğünün Makedonya'yı ABD ve AB'den uzaklaştırıp yerine Çin, RF ve Türkiye gibi aktörlere yakınlaştırmasından çekinmektedir. Bu yüzden ABD ve AB öncülüğünde 2018 yılı Prespa Anlaşması ile birlikte Yunanistan ve Makedonya açısından müzakere ve anlaşma yılı olmuştur. Yaşanılan gelişmeler ışığında Anlaşma'nın içeriğinden gerek Makedon halkı gerek Yunan halkı da hoşnut olmamıştır. Her ne kadar Makedon halkı bu hoşnutsuzluğunu referandumda sergilediği boykot kararıyla gösterse de referandum sonrasında onay için gerekli milletvekili

sayısına olağandışı bir şekilde ulaşarak Batı'nın istediği gerçekleşmiştir. Lakin sürecin Yunanistan açısından ülkedeki siyasi dengeler ve meclis aritmetiği dikkate alındığında oldukça güç geçeceği gözlemlenmektedir. Milliyetçi grupların eylemleri, güçsüz Çıpras Hükümeti'nin küçük ortağı olan ANEL partisinin hükümetten çekilme tehdidi, Kocias'ın istifası ve sorunun çözümüyle bağdaşmayan "Kuzey Makedonya" isminin çözüm diye sunulması Makedonya isim sorununun Yunan Sorunu'na dönüşmesine neden olacaktır. Yunanistan tarafında sürecin aksaması takdirde iç politikada yaşanabilecek açmazların Batı tarafından çözümü Makedonya'daki kadar kolay olmayacaktır.

Bölgesel aktörler bağlamında Türkiye, Bulgaristan ve Sırbistan süreç pek fazla müdahil olmayıp bekle-gör politikası izlemiştir. Lakin referandumun Makedonya Meclisi'nde kabul edilmesi ve bu aktörlerin Makedonya'nın Yunan nüfuzuna maruz kalmasına muhalif olmalarına rağmen dışarıda kalmaları sebebiyle konjonktürel anlamda kayba uğramışlardır. Küresel aktörler bağlamında ise ABD ve AB bu süreçte tarafları yönlendirmekle birlikte mevcut hükümetleri sonuna kadar desteklemektedir. Buna karşın RF ise isim sorunu konusunda Avrupa-Atlantik kanadın nüfuz alanını genişletmesinden rahatsızlık duyarak Makedonya'daki çözümde muhalif kanat olan VMRO-DPMNE tarafını desteklemiştir.

Çin'in önlenemeyen yükselişine karşın Batılı devletlerin Balkanlar'a çözüm odaklı politikalarla nüfuz etmeye çalıştığı gözlemlenmektedir. Lakin çözüm olarak ortaya koyulan çalışmaların halk nezdinde karşılığı olmamakla birlikte zoraki bir şekilde süreç dışarıdan destekle devam ettirilmektedir. Gelişmelerden de anlaşıldığı üzere tarihsel anlamda batı klasiği olan "sorunlara çözüm getirme" yerine "sorunları dondurma girişimi" Bosna'da ve Kosova'da olduğu gibi Makedonya'da da yaşanmaktadır. Kısa vadede Batı çıkarına uyan bu yöntem uzun vadede Balkanları şüphesiz istikrarsızlığa götüren etmenlerden biri olabilecektir.

KAYNAKÇA

Abdula, Furkan (2018). *Makedonya'daki referandumun resmi sonuçları açıklandı*, Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/makedonyadaki-referandumun-resmi-sonuclari-aciklandi/1269831> (e.t. 20.12.2018)

Arpalier, Seçkin (2018). "Bağımsızlık Sonrası Arnavutluk", *Büyük Arnavutluk İdeası'nın Kosova'nın Bağımsızlık Sürecine Etkisi (1981-2008)*, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

294 Bakker, Janine (2016). *Persian Influence on Greece (2)*, Internet Archieve
WayBackMachine, Livius. <http://web.archive.org/web/20161216182106/http://www.livius.org:80/ia-in/influence/influence02.html>(e.t. 10.12.2018).

İİBF Dergi
38/1
Haziran
June
2019

Bennet Vanora (2017). *What China's "Belt and Road Initiative" means for the Western Balkans*, European Bank, <https://www.ebrd.com/news/2017/what-chinas-belt-and-road-initiative-means-for-the-western-balkans.html> (e.t. 21.12.2018).

CIA (2018). *The World Factbook Book, Europe, Macedonia*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mk.html> (e.t. 17.12.2018).

Cosmopoulos, Michael B. (1992). *Macedonia: An Introduction to its Political History*. Mishawaka, ABD: Winnipeg: Manitoba Studies in Classical Civilization.

Çiftçi, M. (ed.) (2018). *Makedonya Cumhurbaşkanı İvanov'dan isim değişikliği anlaşmasını ret*, Basın İlan Kurumu, <http://www.bik.gov.tr/makedonya-cumhurbaskani-ivanovdan-isim-degisikligi-anlasmasini-ret-2/> (e.t. 20.12.2018).

Danforth, Loring (1998). *Macedonia Region, Europe*, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/place/Macedonia-region-Europe> (e.t. 10.12.2018).

Demir Ayhan (2010). *Yunanistan'ın İsim İnadi*, Batı Trakya Online, <https://www.batitrakya.org/yazar/ayhan-demir/yunanistanin-isim-inadi.html> (e.t. 18.12.2018).

Makedonya İsim Sorununun Bölge ve Dünya Politikasına Etkisi

Dillioğlu, Büşra (2018). 30 Eylül referandumunu ve Makedonya'nın geleceği, Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/30-eylul-referandumu-ve-makedonya-nin-gelecegi/1260828> (e.t. 20.12.2018).

Durmaz, Mustafa (2015). "Makedonya Sorunu ve Yunanistan'ın İsim Uzlaşmazlığı", *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 3. Sayı, ss. 59-68.

Ekathimerini (2018). *The full transcript of the Greece-FYROM deal* <http://www.ekathimerini.com/229617/article/ekathimerini/news/the-full-transcript-of-the-greece-fyrom-deal> (e.t. 19.12.2018).

Ekathimerini (2018). *Thousands protest in Thessaloniki against "Macedonia" name talks*, <http://www.ekathimerini.com/225110/article/ekathimerini/news/thousands-protest-in-thessaloniki-against-macedonia-name-talks> (e.t. 19.12.2018).

Emin, Emin (2017). "Yeni Makedonya" ve Dış Politikası, İnsamer, https://insamer.com/tr/yeni-makedonya-ve-dis-politikasi_1079.html (e.t. 19.12.2018).

Euronews (2018). *Atina'da "Makedonya" protestosuna yüz binler katıldı* <https://tr.euronews.com/2018/02/04/atina-da-makedonya-protestosuna-yuz-binler-kat-ld-> (e.t. 19.12.2018).

Evans, Thammy (2007). *Macedonia*, Bradt Travel Guides Ltd, UK.

Fine Jr., John V. A. (1987). *The Early Mediaval Balkans: A Critical Survey From The Sixth To The Left Twelfth Century*, Michigan: Ann Arbor.

HaberTürk.com. (2018). *Büyük Prespa Barışı*, <https://www.haberturk.com/buyuk-prespa-barisi-2019730> (e.t. 19.12.2018).

Kartal, Nazım (2014). "İl Sistemine Geçiş Sorunsalı: Türkiye'de 1864 Vilayet Nizamnamesi ile İl Sistemine Geçilmiş midir?", *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 10. Cilt, 23. Sayı, ss. 279-294.

Kırbaki, Yorgo (2018). "Kuzey Makedonya" adına ilk onay, *Hürriyet*, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/kuzey-makedonya-adina-ilk-onay-40993432> (e.t. 20.12.2018).

Kolasa-Sikiaridi, Kerry (2018). *Kammenos: ANEL Will Leave Greek Coalition Government Over Macedonia Name Deal*, Greek Reporter,

295

İİBF Dergi
38/1
Haziran
June
2019

<https://greece.greekreporter.com/2018/10/21/kammenos-anel-will-leave-greek-coalition-government-over-macedonia-name-deal/> (e.t. 20.12.2018).

Koleka, Benet (2018). *EU tells Balkan states 2025 entry possible for all*, UK Reuters, <https://uk.reuters.com/article/uk-eu-balkans-albania/eu-tells-balkan-states-2025-entry-possible-for-all-idUKKCN1G90XU> (e.t. 20.12.2018).

Lyubomirova, D. *Borisov* (2018). *Bulgaristan Kuzey Makedonya ismine karşı*, Actualno, https://www.actualno.com/politics/borisov-prez-2012-g-byulgarija-e-protiv-imeto-severna-makedonija-news_679306.html (e.t. 21.12.2018).

Marolov, Dejan (2013). "The Relations Between Macedonia and Greece in the Context of the Name Issue", *Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, Cilt:2, No:1, ss.23-34.

NATO (2018). "Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Brussels 11-12 July 2018", *BRUSSELS SUMMIT DECLARATION*, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_07/20180713_180711-summit-declaration-eng.pdf (e.t. 21.10.2018).

Nureski, Djuneis (2016). "Osmanlı'dan Günümüze Makedonya'daki Türk Kültürü ve Makedonya'nın Türk Kültür Tarihindeki Yeri ve Önemi", Ankara: *TİKA, Avrasya Etüdleri*, Balkanlar Özel Sayısı, 50. Sayı, ss. 351-388.

Özlem, Kader (2018). "Balkanlar'da Diplomasi Ve Savaşın Değişen Rolü: 2018 Yılı Gelişmeleri Bağlamında Makedonya'nın İsim Sorununun Analizi". *Diplomasi ve Savaşın Değişen Rolü*, Tayyar Arı & Kader Özlem (ed.), Uluslararası X. Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi, Bursa.

Perseus Digital Library (2018). *Greek Word Study Tool*, Gregory R. Crane Ed. Tufts University. <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/morph?l=makedno%2Fs&la=greek&can=makedno%2Fs0#lexicon> (e.t. 10.12.2018).

Project of History of Macedonia Org. (2018). *Alexander the Great Alexander of Macedon Biography*. <http://www.historyofmacedonia.org/AncientMacedonia/AlexandertheGreat.html> (e.t. 16.12.2018).

Republika English, *Which countries have recognized Macedonia under its constitutional name?* <http://english.republika.mk/which-countries-have-recognized-macedonia-under-its-constitutional-name/> (e.t. 18.12.2018).

Makedonya İsim Sorununun Bölge ve Dünya Politikasına Etkisi

Sipahioğlu, Bahtiyar (2009). *Tarihi ve Siyasi Yönüyle Kosova, Prizren*, Balkan Aydınları ve Yazarları Yay. Tekin, O. (2011). *Hellen ve Roma Tarihi*, 1. Baskı, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yay.

Squires, Nick (2018). *Macedonia votes to change its name and end rift with Greece, but low turnout may thwart progress*, Telegraph, <https://www.telegraph.co.uk/news/2018/09/30/macedonias-referendum-whether-rename-country-end-decades-long/> (e.t. 20.12.2018).

Strabo. (1903). *Geography*, H.C. Hamilton, Esq., W. Falconer, M.A., Ed. <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.01.0239%3Abook%3D7%3Achapter%3Dfragments%3Asection%3D4> (e.t. 10.12.2018).

Teker, Kadriye, N. (2016). *Çin'in Akdeniz Rüyası*, Derin Ekonomi, <http://www.derinekonomi.com/dergide-bu-ay/cinin-akdeniz-ruyasi/> (e.t. 21.12.2018).

The European Times (2018). *Greek soldiers chant anti-Turkish-Albanian slogans at military parade*, <http://www.eutimes.net/2010/03/greek-soldiers-chant-anti-turkish-albanian-slogans-at-military-parade/> (e.t. 18.12.2018).

Yeni Balkan (2018). *TDP ve THP "Evet" Mitinglerinde*, <http://www.yenibalkan.com/tr/makedonya/tdp-ve-thp-evet-mitinglerinde> (e.t. 21.12.2018).

297

İİBF Dergi
38/1
Haziran
June
2019

SUMMARY

Macedonia, located in the transit region between Europe and Asia, has been influenced by many nations and civilizations throughout history and has carried a piece of them all to the present day. The fact that the Macedonian Region is so diverse also elicits various claims from the neighboring countries (Greece, Bulgaria, Serbia, Albania). Therefore, in the past 27 years since its declaration of independence, it is observed that the Republic of Macedonia has experienced constant problems with its neighbors at different levels. The most crucial matter among these problems based on the historical claims already mentioned, is the dispute with Greece over the Macedonia name issue. Within the framework of the problem, Greece's foreign policy has been a factor that hampered Macedonia's EU and NATO membership processes and created recognition challenges.

298

İİBF Dergi
38/1
Haziran
June
2019

On the other hand, the West, in place of fearing that the lack of a solution to the name issue has led Macedonia to walk away from the US and the EU, it refrains from pulling closer actor like China, Russia, and Turkey. For this reason, 2018 was a year of negotiations and agreements under the leadership of the USA and EU for Greece and Macedonia alongside with Prespa. In the light of the developments, both Macedonian and Greek people were not satisfied with the content of the agreement. Although the Macedonian people showed this displeasure with their boycott decision of the referendum, the necessary deputies were reached in an unusual way after the referendum and fulfilled requests of the West. However, it is observed that the process will be very difficult for Greece considering the political balances and the arithmetic of parliament in the country. The actions of the nationalist groups, the threat of withdrawal from the government of ANEL party, a small partner of the weak Chipras regime, the resignation of Kocias and the presentation of the name "Northern Macedonia", as the solution to the dispute will cause the name issue to become a Greek problem. If the process on the Greek side fails, the Western solution of the dilemmas in domestic politics will not be as easy as in Macedonian example.

In the context of regional actors Turkey, Bulgaria, and Serbia did not get highly involved and pursued the wait and see policy. Therefore, due to the adoption of the referendum in the parliament, and the fact that these actors were left outside despite their opposition to Macedonia's Greek influence, they suffered a defeat in the conjectural sense. In the context of global actors, the United States and the EU directed the parties in this process and supported the current governments to the end. Correspondingly Russia was uncomfortable with the enlargement of the Euro-Atlantic sphere of influence over the country, and in terms of the name issue, supported VMRO-DPMNE, the opposition wing about the solution in Macedonia.

Makedonya İsim Sorununun Bölge ve Dünya Politikasına Etkisi

Despite China's inevitable rise, it is observed that the West is trying to penetrate the Balkans through solution-oriented policies. However, although the work put forward as a solution was unrequited in the eye of the people, the process was forced to continue with external support. As it is understood from the developments, seen under the historical perspective as the typical western classic; instead of "bringing a solution to the problems" the attempt to "freeze the problems" similar to what happened in Bosnia and Kosovo, is taking place in Macedonia as well. This method, which fits the Western interest in the short term, will undoubtedly be one of the factors leading to instability in the Balkans in the long term.

299

İİBF Dergi
38/1
Haziran
June
2019

